

ناگهان شعر با حافظ

غزل اول:

مرخبا ای پیک مشتاقان بده پیغام دوست
تا کنم جان از سر غبت فدای نام دوست
واله و شیدا است دایم همچو بلبل در قفس
طوطی طبعم ز عشق شکر و بادام دوست
ز لاف او دام است و خالش دانه آن دام و من
بر امید دانه‌ای افتاده‌ام در دام دوست
سر ز مستی بر نگیر دتا به صبح روز حشر
هر که چون من در از یک جرعه خورد از جام دوست
بس نگویم شمه‌ای از شرح شوق خود از آنک
در دسر باشد نمودن بیش از این ابرام دوست
گر دهد دستم کشم در دیده هم چون توتیا
خاک‌راهی کان مشرف گردد در اقدام دوست
میل من سوی وصال و قصد او سوی فراق
ترک کام خود گرفتیم تا بر آید کام دوست
حافظ اندر درد او می‌سوز و بی در مان بساز
زان که در مانی ندارد در دبی آرام دوست

غزل دوم:

صحن بستان ذوق بخش و صحبت یاران
خوش است
وقت گل خوش باد کز وی وقت می‌خوران
خوش است
از صبا هر دم مشام جان ما خوش می‌شود
آری آری طیب انفاس هواداران خوش است
ناگشوده گل نقاب آهنگر حلت ساز کرد
ناله کن بلبل که گلبانگ دل افکاران خوش است
مرغ خوشخوان را بشارت باد کاندرا راه عشق
دوست را با ناله شب‌های بیداران خوش است
نیست در بازار عالم خوشدلی و زان که هست
شیوه رندی و خوش باشی عیاران خوش است
از زبان سوسن آزادام آمد به گوش
کاندرا این دیر کهن کار سبکبران خوش است
حافظ‌ترک جهان گفتن طریق خوشدلی است
تا نپنداری که احوال جهان داران خوش است

غزل سوم:

بارها گفته‌ام و بار دگر می‌گویم
که من دیده این‌ه‌نه به خود می‌پویم
در پس آینه طوطی صفتم داشته‌اند
آن چه استاد از گفت بگو می‌گویم
من اگر خارم و گر گل چمن آریبی هست
که از آن دست که او می‌کشم می‌رویم
دوستان عیب من بی دل حیران کمبند
گوهری دارم و صاحب نظری می‌جویم
گر چه با دلق ملمع می‌گلگون عیب است
مکنم عیب کز او رنگ‌های می‌شویم
خنده و گریه عشاق ز جایی دگر است
می‌سرایم به شب و وقت سحر می‌مویم
حافظم گفت که خاک در میخانه موی
گو ممکن عیب که من مشک ختن می‌بویم

غزل چهارم:

رواق منظر چشم من آشیانه توست
کرم‌نما و فردا که خانه‌خانه توست
به لطف خال و خط از عارفان ربودی دل
لیقه‌های عجب زردام و دانه توست
دلت به وصل گل‌ای بلبل خوش باد
که در چمن همه گلبانگ عاشقانه توست
علاج ضعف دل ما به لب حوالت کن
که این مفرح باقوت در خزانه توست
به تن مقصرم از دولت ملازمتت
ولی خلاصه جان خاک آستانه توست
من آن نی‌ام که دهم نقد دل به هر شوخی
و خزانم به مهر تو و نشانه توست
تو خود چه لعبتی‌ای شهسوار شیرین کار
که توسنی چو فلک را مژگانانه توست
چه جای من که بلغزد سپهر شعبده باز
از این حیل که در انبانه بهانه توست
سرود مجلس اکنون فلک به رقص آرد
که شعر حافظ شیرین سخن ترانه توست

غلط‌نویسیم

مایوس / به معنای «ناامید». این کلمه در لغت عرب نیامده و از ساخته‌های فارسی‌زبانان است. این کلمه از قدیم در متون معتبر فارسی به کار رفته و امروزه نیز در نوشتار و گفتار رایج است و کاربرد آن اشکالی ندارد.

زیاد/ زیاده / کلمه زیاد که امروزه به معنای «بسیار» یا «بیش از اندازه» به کار می‌رود، در متون قدیم فارسی مطلقاً نیامده‌است. به جای آن زیاده‌یازیدات می‌گفته‌اند که به معنای «بیشتر» بوده و معمولاً بدون پسوند «تر» به کار می‌رفته‌است. زیاد در حقیقت کوتاه‌شده کلمه زیاده‌است ولی در نثر فصیح فارسی بهتر است که از کاربرد آن خودداری شود و به جای آن بسیار یا بیش از اندازه گفته شود.

بر گرفته از کتاب «غلط‌نویسیم» ابوالحسن نجفی

نخستین یلدای ۳ کشور فارسی زبان پس از ثبت جهانی

گفت و گوی خراسان با دکتر داوود عرفان، شاه‌منصور شاه میرزا و دکتر امیر الهامی

استادان ادب فارسی از افغانستان، تاجیکستان و ایران درباره آداب و رسوم همنشینی

با حافظ شیرازی و حکیم ابوالقاسم فردوسی در بلندترین شب سال

آرانیان / **بهبودی‌نیا** - امشب طولانی‌ترین شب سال است اما مژده‌ای به روشنی خورشید با خود دارد. شب یلدا یا به قول خراسانی‌ها «شب چله» یکی از شب‌های ویژه ایرانی است که با دور هم‌نشینی و گل گفتن و گل شنیدن می‌گذرد. ایرانی‌ها و دیگر ملت‌های فارسی‌زبان مانند اهالی افغانستان و تاجیکستان در شب یلدا با دور هم بودن و اتحاد، ظلمت یلدا را به دست خورشید می‌سپارند تا با طلوعش خبر و برکت را یلدایی هم دیوان غزلیات حافظ و شاهنامه فردوسی است. شب یلدای ۱۴۰۱ یک تفاوت مهم با دیگر سال‌ها دارد و آن این که اوایل آذر امسال در هفدهمین نشست کمیته بین‌المللی پاسداری از میراث فرهنگی ناملموس یونسکو به عنوان نوزدهمین عنصر میراث فرهنگی ناملموس کشورمان به‌طور مشترک با افغانستان به ثبت جهانی رسید. در ادامه گفت‌وگوی ما را با دکتر امیر الهامی، استاد زبان و ادبیات فارسی و دکتر داوود عرفان، شاعر و پژوهشگر ادبی افغانستان و استاد شاه‌منصور شاه میرزا، شاعر و پژوهشگر ادبی برجسته تاجیکستانی و کارشناس میز تاجیکستان در موسسه فرهنگی اکودر باره شاهنامه خوانی، حافظ خوانی و تغال زدن می‌خوانید.

جایگاه والای شاهنامه در شب یلدای خوزستانی‌ها

دکتر امیر الهامی متون ادبیات فارسی از جمله شاهنامه و دیوان حافظ را دارای کارکردهای مختلف می‌داند و یکی از این کارکردها را گرد هم آوردن و یکپارچه کردن مردم برمی‌شمارد: «متون ادب فارسی مانند شاهنامه فردوسی و دیوان حافظ، جلد اول و دوم فرهنگ ایران زمین هستند و ایرانیان را فارغ از هر قوم و عقیده و باوری دور هم جمع می‌کنند. ایرانی‌ها آموزه‌های این دو کتاب را دوست دارند و این علاقه مشترک، اتحاد فرهنگی ایجاد می‌کند. پس خواش این متون در کنار دیگر کارکردهایشان، در طول تاریخ با مفهوم اتحاد و انسجام فرهنگی برای ما حائز اهمیت بوده‌است». این استاد ادبیات فارسی از علاقه مردم جنوب ایران به ویژه خوزستانی‌ها به خواندن شاهنامه در مناسبت‌هایی مانند شب یلدا این‌طور می‌گوید: «ما در استان خوزستان، به ویژه میان بختیاری‌ها شاهنامه خوانی داشته‌ایم و داریم. در نوروز و یلدا مردم جنوب ایران شاهنامه خوانی می‌کنند. من در نوروز برای شاهنامه خوانی به مسجد سلیمان دعوت شدم و دیدم در آن‌جا انجمن‌های شاهنامه خوانی بسیار فعال است؛ در شهرستان‌هایی مانند زالی و اندیکا هم همین‌طور. این انجمن‌ها در نوروز و یلدا به‌شدت کارایی و کارآمدی دارند.»

تاوانی‌ی شگفت‌انگیز سخن حافظ

دکتر الهامی، علت علاقه ایرانی‌ها به خواندن اشعار حافظ را بافت خاص غزل‌های این شاعر بزرگ می‌داند و می‌گوید: «این توانایی کلام حافظ است که همواره شنشن باب دل مردم و قابل تفسیر و تأویل بوده‌است. به قول دکتر یحیی یثربی، حافظ کلام سطحی - سطحی را بنیان گذاشته‌است. این سطحی - سطحی بودن سبب گسترش تأویل می‌شود. شمار غزل حافظ از طری تصویری اجتماعی از روزگار و راز او طرفی اشاره او به بعضی از باور ها و رسوم

را می‌بینید و اگر یک بیت از همان غزل را جدا کنید، متوجه می‌شوید که یک اتفاق عاشقانه را روایت می‌کند. غزلی با مطلع: «روز هجران و شب فرقت یار آخر شد / ز دم این فال و گذشت اختر و کار آخر شد»، درباره روی کار آمدن ابواسحاق اینجو است اما وقتی در روزگار امروز آن را می‌خوانید، یک بافت عاشقانه اجتماعی پیدا می‌کند. بافت کلام حافظ، سبب شده مردم بیش از همه متون ادبی به آن رو بیاورند. حافظ، حافظه ملت ماست؛ وقتی شعر حافظ را می‌خوانید، آثار رودکی، نظامی، سعدی و... را هم می‌خوانید. انگار با چهار قرن بالندگی شعر و ادب فارسی ارتباط برقرار می‌کنید.»

پیشینه طولانی فال گرفتن در فرهنگ ایرانی
این استاد ادبیات در ادامه از پیشینه نیت کردن و فال گرفتن در فرهنگ ایرانی می‌گوید: «ما مفهوم تغال و نیت کردن را در فرهنگ خود بسیار داشته‌ایم. از یک طرف در باورهای اسلامی می‌گوییم: «تغالوا بالخير تجدوه». از طرفی هم حافظ می‌گوید: «رخ تو در نظر آمد مراد خواهم یافت / چرا که حال نکو در قفای فال نکوست». علاوه بر این‌ها، تغال زدن تنها با شعر حافظ نبوده‌است. ما در شب سوری یا چهارشنبه‌سوری هم فال کوزه داشته‌ایم. پس مفهوم فال زدن در فرهنگ ما بوده‌است. حتی روایتی داریم که عده‌ای معتقدند مردم قبل از حافظ، با شعر سنایی تغال می‌زده‌اند.»

یلدا مبارک، غلط است!
دکتر الهامی در پایان، یک نکته مهم را متذکر می‌شود و آن این که جمله‌ها و تعابیری مانند «یلدا مبارک» یا «توشب یلدای منی» که در گفتار و ترانه‌های پاپ رایج شده، غلط است: «فردای شب یلدا که میلاد خورشید است، مبارک است، نه خودش یلدا. پس این که بگوییم «یلدا مبارک» درست نیست و باید به جای آن گفته شود: «شب یلدا به خوبی سپری شود.» در برهان قاطع نقل شده که شب یلدا منحوس است؛ چون طولانی‌ترین شب سال است و شیطان بیش از همیشه فرصت عرض اندام دارد. مردم هم برای دور بودن از شیطان به همدیگر پناه می‌برده‌اند و این شب را در کنار هم سپری می‌کرده‌اند. منتن دقیق برهان قاطع در باره شب یلدا این است: «یلدا شب اول زمستان و شب آخر پاییز است که

یلدا به هم طالبان، باز هم فارسی دایی
این پژوهشگر فرهنگی در ادامه با اشاره به تلاش‌های طالبان برای جلوگیری از برگزاری شب یلدا در افغانستان می‌گوید: «طالبان برای مقابله با ترویج زبان فارسی، دست به هر اقدامی می‌زند. از جایی که در شب یلدا افسانه‌ها و شعرهای زیادی به زبان فارسی خوانده می‌شود و دایم حرف از شاهنامه و حافظ خوانی است، جلوی برگزاری این اقدام فرهنگی بزرگ را می‌گیرد و اجازه برگزاری علنی این برنامه فرهنگی را - که با ثبت جهانی آن در یونسکو دارای جایگاه جهانی شده - نمی‌دهد.

دلیل حافظ خوانی در شب یلدا

شاه منصور شاه میرزا، شاعر و پژوهشگر ادبی برجسته تاجیکستانی و کارشناس میز تاجیکستان در موسسه فرهنگی اکونیز درباره شب یلدا و رسوم مردم این کشور در برگزاری این آیین به خراسان می‌گوید: مادر تاجیکستان مانند بسیاری از مردم دیار خراسان و افغانستان به این شب، «شب چله» می‌گوییم. اگر چه در چند دهه گذشته، برنامه‌های شب چله دیگر از آن چنان رونقی در کشور ما برخوردار نیست؛ اما این میراث فرهنگی در تاجیکستان ریشه‌ای کهن دارد. زمان کودکی ما مادر بزرگم افسانه‌های زیادی تعریف می‌کرد اما مهم‌ترین برنامه این شب، حافظ خوانی بود. اگر بخوایم درباره دلیل این که چرا در شب یلدا حافظ خوانی می‌کنیم توضیح دهیم باید به این نکته اشاره کنیم که حافظ تنها شاعری است که به دیوان او تغال می‌زند. این شاعر بزرگ پارسی‌گوی، همواره در هر شعرش، شمع امیدری در دل مخاطب روشن می‌کند و همیشه امید می‌دهد که در پایان هر تاریکی سپیده‌دمی نیز هست.

وی می‌افزاید: به گمان بنده، حافظ شیرازی، محبوب‌ترین شاعر پارسی‌گوی آسیای میانه و کشورهای فارسی‌زبان است. حتی در تاجیکستان این باور وجود دارد که در آخر الزمان به خواست خداوند، همه مردم غزل‌های حافظ را می‌خوانند زیرا همه به این باور می‌رسند که دیوان حافظ شرح‌ایه‌ها، قرآن و حدیث است.

مردم تاجیکستان با اعتقاد کامل به همین باورها در بلندترین شب سال، شعرهای حافظ را می‌خوانند تا با کمک و همراهی این بیت‌ها از طولانی‌ترین شب تیره سال به نور برسند.

ارزش‌های مادی و معنوی شعر حافظ در نگاه تاجیکستانی‌ها

شاه منصور شاه میرزا می‌افزاید: از گذشته تا امروز این دیوان در کشور ما، علاوه بر ارزشمندی معنوی، دارای ارزشمندی مادی زیادی بوده‌است تا جایی که در سال‌های دور، مردم تاجیکستان که تشنه شعر این شاعر بزرگ بوده‌اند به نسخه از دیوان حافظ را به میزان یک اسب گران قیمت، خریداری می‌کردند. دیوان حافظ گران قیمت‌ترین کتاب در روزگار قدیم تاجیکستان بود. از جایی که همه توان خرید آن را نداشتند، یک کتاب را مردم یک روستا به همیاری مالی هم‌اچاره می‌کردند و با سوادهای هر روستا در شب‌های زمستان، حافظ می‌خواندند و بی سوادهای روستا به آن گوش می‌دادند و این شعرها سینه‌به‌سینه به نسل‌های بعد منتقل می‌شد. اگر در آسیای میانه از مردم بپرسند از کدام شاعر بیشتر شعر می‌دانند باز هم قرعه فال به نام حافظ می‌افتد. وی خاطرنشان می‌کند: حافظ بیشتر از هر شاعر دیگری درباره دوستی و قدر دوست را دانستن شعری گوید و مردم تاجیکستان با آگاهی به این موضوع در شب یلدا که شب گردآمدن دوستان و خانواده است، شعر حافظ را می‌خوانند. ما مردم تاجیکستان بر این باوریم که در طول تاریخ صدها هزار نفر از طریق دیوان حافظ صاحب‌ان شده‌اند که از جمله آن‌ها افرادی هستند که در خیابان‌ها یا با مرغ عشق، فال حافظ می‌فروشند؛ پس بی‌تردید چنین شاعری که پس از قرن‌ها هنوز خیرش به مردم می‌رسد، باید گرامی داشته شود. وی می‌گوید: اگر چه طی سال‌های گذشته برگزاری جشن باستانی «شب یلدا» با همان شب چله در تاجیکستان کهرنگ شده‌است اما مسئولان کشور ما در صدد هستند که بسیاری از جشن‌های باستانی از جمله این جشن، هر چه پرشورتر برگزار شود و در ادامه احیای جشن سده، جشن مهرگان و نوروز نیز در دستور کار قرار می‌گیرد. به نظر می‌رسد حالا که آیین باستانی شب یلدا در یونسکو ثبت شده‌است باید همه کشورهای فارسی‌زبان در مسیر پویایی هر چه بیشتر آن گام برداریم.

رویداد

درگذشت طراح مجموعه حرم شاهچراغ

ایرج اعتصام، معمار معاصر، شهرساز و طراح مجموعه حرم شاهچراغ در ۹۲ سالگی و در شهر سن سالتی در گذشت. او دارای مدرک دکترای معماری از دانشگاه فلورانس در سال ۱۳۳۹ بود و از سال ۱۳۵۰ به عنوان کارشناس ارشد طرح‌ریزی منطقه‌ای سازمان ملل متحد و از سال ۱۳۵۲ به عنوان عضو کانون کارشناسان رسمی دادگستری فعالیت می‌کرد. این هنرمند مدیریت و طراحی پروژه‌هایی مانند مجموعه حرم شاهچراغ شیراز، پردیس دانشگاه سیستان و بلوچستان، شهر جدید لتیان، مجموعه‌های جهانگردی محلات، سرعین اردبیل، لاهیجان و... را بر عهده داشته‌است. از جمله آثار تألیفی ایرج اعتصام می‌توان به ترجمه کتاب عقاب دوسر، از گذشته تا آینده اسکان بشر، ترجمه کتاب معماری اسلامی، فرم، عملکرد و معنی اثر و... اشاره کرد.

هنر جهان

نزاع حقوقی

بر سر آفتاب گردان «ون گوگ»

وارثان یک بانکدار یهودی در تلاش برای پس گرفتن یکی از تابلوهای نقاشی «ون گوگ»، از مالک کنونی آن شکایت کرده‌اند. به گزارش ایسنا و به نقل از آرت نیوز پیپر، بانکدار یهودی و آلمانی به نام «پل وان مندلسون بار-تولدی» (Paul von Mendelssohn-Bartholdy) تحت فشار نازی‌ها مجموعه بزرگ آثار هنری اش را فروخته بود و حالا نوادگان او شکایتی را علیه مالک کنونی یکی از نقاشی‌های مشهور «ون گوگ» تنظیم کرده‌اند. یکی از تابلوهای نقاشی آفتاب گردان «ون گوگ» که ز مانی جزو مجموعه هنری بانکدار یهودی بوده‌است، اکنون از اموال یک شرکت بیمه ژاپنی منسوب می‌شود و شاکیان معتقدند این شرکت با وجود آگاهی داشتن از تاریخچه این نقاشی همچنان مالکیت آن را حفظ کرده‌است. سه فردی که به عنوان وارثان حقیقی این نقاشی برای پس گرفتن آن از شرکت بیمه ژاپنی «سومپو» شکایت کرده‌اند، اعتقاد دارند که بانکدار یهودی در زمان حکومت نازی‌ها مجبور به فروش این اثر هنری ارزشمند شده‌است. «بار تولدی» تابلوی نقاشی «آفتاب گردان‌ها» را که «وینسنت ون گوگ» نقاش مشهور هلندی در سال ۱۸۸۸ میلادی خلق کرده بود، به همراه سایر آثار مجموعه هنری اش از بیم نازی‌ها در سال ۱۹۳۴ میلادی فروخت و سال بعد نیز در گذشت. وارثانش در متن طولانی شکایت به این نکته اشاره کرده‌اند که این بانکدار هیچ‌گاه به فروش این آثار هنری تمایل نداشته و این کار را صرفاً به دلیل تهدیدها و فشار اقتصادی ناشی از دولت نازی‌ها انجام داده‌است. با این حال شرکت بیمه ژاپنی باز ادعای مالکیت، اعلام کرد که این نقاشی را در سال ۱۹۸۷ میلادی در یکی از مزایده‌های عمومی کریستیز لندن خریداری کرده‌است. این شرکت در آن زمان برای خرید «آفتاب گردان‌ها» ۲۹/۹ میلیون دلار پرداخت کرد و ر جدید را برای گران‌ترین اثر هنری به ثبت رساند.

صفحه آرایی

واحد صفحه آرایی روزنامه خراسان سفارش می‌پذیرد

روزنامه مجله ویژه نامه کتاب

اینفوگرافیک گرید لوگو

۰۵۱۳۷۰۰۹۳۹۰
layout@khorasannews.com